

Flavius Hanedanı'nın (MS. 69-96) Anadolu Eyalet Yönetimi ve Ekonomi Politikası

Aytun YAZGI*

Öz

Vespasianus ile birlikte Roma'da Flavius Hanedanı'nın egemenliği başlar. Nero'nun ölümünün ardından başlayan taht mücadelesi sonucunda ortaya çıkan otorite boşluğu, Vespasianus'un iktidara gelmesi ile ortadan kaldırılmış ve yeni bir yönetim anlayışı uygulamaya konulmuştur. Anadolu eyaletleri, Vespasianus ile Vitellius'un girdiği mücadelede Vespasianus'u desteklemişlerdir. Flavius Hanedanı'nın yirmi yedi yıllık yönetimi sırasında, Anadolu'daki eyaletlerde çeşitli düzenlemeler yapılarak, kentleşme faaliyetlerine önem verilmiştir. Ayrıca Anadolu kökenli aristokrat ailelerin Roma yönetiminde önemli görevlerde yer almasının önü açılmış, Anadolu eyaletleri ve kentleri için yeni bir dönem başlamıştır. Merkezi otoritenin güçlendirildiği bu dönemde, Anadolu kentlerinin güvenliği artmış ve refah düzeyinde önemli ölçüde gelişme yaşanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Flavius Hanedanı, Roma Döneminde Anadolu, Kentleşme, Roma Eyaletleri.

Anatolian Provincial Administration and Economic Policy of the Flavian Dynasty (AD 69-96)

Abstract

Rule of the Flavian Dynasty in Rome started with Vespasian. The vacuum of authority that emerged as a result of the civil war beginning after the death of Nero was ended following the accession of Vespasian and a new understanding of regime was put into practice. Anatolian provinces had supported Vespasian during his war against Vitellius. During the rule of Flavian Dynasty that lasted for twenty seven years, various regulations were made in the Anatolian provinces and urbanization activities were given significance. Furthermore, aristocratic families of Anatolian origin now began to take important positions in Roman administration much more than before, and a new era began for Anatolian provinces and cities. Safety of the Anatolian cities increased and significant improvements

* Aytun YAZGI, Okutman, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, aytunyazgi@gmail.com

occurred in prosperity during this period, in which centralized authority was strengthened.

Keywords: *Flavian Dynasty, Anatolia in the Roman period, Urbanization, Roman Provinces.*

Giriş:

Galba, Otho ve Vitellius'un MS. 69 yılında ölmelerinin ardından, Roma İmparatorluğu'nun yönetimi aynı yıl içerisinde Titus Flavius Vespasianus'un imparator olmasıyla Flavius Hanedanı'na geçti. Ardından oğulları Titus ve Domitianus sırasıyla imparator oldular. Bu hanedanın geçmişi hakkında fazla bilgi bulunmamakla birlikte ataları arasında da önemli kişiler yoktu¹.

Nero'nun intiharını izleyen bir yıl içerisinde Roma tahtına dört imparator oturdu. Bu yıl içerisinde tahta çıkan ilk imparator Gaius Sulpicius Galba idi. İyi bir eğitim almış olan Galba, kısa süre içinde Otho'nun emri üzerine Pretor Muhafızları tarafından öldürüldü. Galba'nın öldürülmesinin ardından Roma tahtının yeni sahibi olan Otho, Aşağı Germania'da bulunan lejyonlar tarafından imparator ilan edilen Vitellius ile taht mücadelesine girişti. Otho, yenildi ve intihar etti. Vitellius'un da hâkimiyeti çok uzun sürmedi. Vitellius'un tahta çıkmasından bir kaç ay sonra, 1 Temmuz 69 tarihinde Alexandria (=İskenderiye)'deki lejyonlar Titus Flavius Vespasianus'u imparator ilan ettiler. Aslında Vespasianus, Vitellius'un imparator olarak selamlanmasına kadar taht mücadelesine katılmadı. Bunun en büyük sebeplerinden birisi, doğu eyaletlerinde bulunan lejyonların sayısının batıdakilere nazaran daha az olmasıydı. Hatta Vespasianus, Galba imparator olduğunda onun imparatorluğunu tanımak zorunda kaldı. Bu sırada daha önce Vespasianus ile çekişmeli olan Syria (=Suriye) valisi Licinius Mucianus düşmanlığı kenara bırakıp, akıllıca davranarak emrindeki lejyonların Vespasianus için göreve hazır olduğunu bildirdi. Vespasianus ile anlaşılan bir diğer önemli güç ise Parth Kralı Vologaesus Parthus oldu. İmparator olabilmesi için ona 40000 okçu sözü verdi². Bu gelişmelerin ardından Vespasianus Roma tahtı için harekete geçti, ancak Roma'ya bizzat kendisi yürümedi. Emrindeki komutanlar onun adına İtalya Yarımadası'na yani başkent Roma'ya doğru harekete geçtiler. O ise Mısır'da Alexandria kentinde kalmayı tercih etti. İtalya Yarımadası'nda Cremona yakınlarında Vespasianus'u destekleyen ve Vitellius'u destekleyen lejyonlar karşı karşıya geldiler. Bu mücadeleden Vespasianus'u destekleyen lejyonlar galip çıktı. Vespasianus'a Roma kentinden Vitellius'un öldürüldüğünü haber veren bir mektup gönderildi. Böylelikle Roma için Flavius Hanedanı'nın iktidarı başlamış oldu³.

1 Vespasianus'un büyükbabası Titus Flavius Petro emekli bir yüzbaşı idi. Birinci Triumvirlik zamanında çıkan ilk savaş sırasında yeniden askerliğe çağrılmış fakat o, Pompeius yanlısı olduğundan MÖ. 48 yılında Pharsalia mevkiinde yapılan savaştan kaçarak vatanına dönmüştür. Sonradan affedilip kendisine görev verilince açık artırmalarda tahsildar olmuştur. Askerlikten muaf oğlu Titus Flavius Sabinus ki, bu kişi Flavius hanedanının ilk imparatoru Vespasianus'un babasıdır. Asia'da eyaletlerde buğdaydan elde ettikleri kazanç üzerinden çiftçilerin ödeme zorunda oldukları *quadregesima* vergisini toplamakla görevli bir memurdu. Ardından bir süre tefecilik yapmış ve ölmüştür. Sabinus'un eşi Vespasia Polla ona üç çocuk vermiştir. Kız olan ilk çocukları bir yaşına varmadan ölmüştür. Ardından Vespasia Polla, iki erkek çocuk dünyaya getirmiştir. Babasının adını taşıyan büyük oğlu Sabinus, praefectusluk görevine kadar yükselmiş, Vitellius ve Flavius yandaşları arasında çıkan çatışma esnasında Capitollium'da meydana gelen yangında hayatını kaybetmiştir. Bkz. Suet. *Vesp.* I.

2 Suet. *Vesp.* VI.

3 İmparator olan ve büyük bir güce kavuşan Vespasianus, imparatorluğunun meşru olup olmadığı ile

Nero'nun ölümünü izleyen yıl içerisinde yaşanan taht mücadelelerinden Anadolu eyaletleri oldukça az etkilendiler. Çünkü Anadolu eyaletlerinde İtalya'nın batısındaki eyaletlere nazaran güçlü ve bu taht mücadelelerine etki yapacak lejyonlar bulunmuyordu. Vespasianus'un imparatorluk mücadelesine son zamanlarda dâhil olması, Anadolu'daki eyaletlerin de bu çatışma ortamına dâhil olması anlamına geliyordu. Anadolu eyaletleri Vespasianus'u destekleyerek doğru bir seçim yapmışlar ve bu mücadele ortamından en az zararlı çıkmışlardır. Şüphesiz Vespasianus'un Anadolu eyaletleri tarafından benimsenmesinde ve destek görmesinde Syria Valisi Mucianus'un etkisi büyük olmalıdır. Vespasianus adına Vitellius üzerine Roma'ya doğru yürüyen Mucianus, Suriye'den başlayan ilerleyişinde Lycia ve Pamphylia Eyaleti ile Asia Eyaleti'nden geçerek Roma'ya ulaştı. Muhtemelen güzergâh üzerindeki Anadolu kentleri askerlerin ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır⁴. Aslında Vespasianus Anadolu eyaletleri tarafından oldukça bilinen birisiydi. Çünkü tahta çıkmadan kısa süre önce Roma askerlerinin komutanı olarak, Iudaea (=Kudüs)'te çıkan Yahudi isyanının bastırılmasında en etkili kişi olmuştur.

Vespasianus'un İmparator Olmasına Anadolu'dan Gelen İlk Tepkiler:

Vespasianus'un tahta çıkmasının ardından, daha öncesinde Pontus Kralı II. Paflemo'nun (MS. 38-63) azatlısı, aynı zamanda kraliyet donanması eski komutanı ve iyi bir denizci olan Aniketos, Vespasianus'un İmparatorluğu'nu tanımayarak, isyan eden Anadolu'daki tek kişidir. Aniketos, Vitellius'un adına Pontus sınırlarındaki kavimleri kendi yanına çekerek bölgeyi yağmalamaya başladı. Emrindeki azımsanmayacak bir güçle Trapezos (=Trabzon)'a geldi. Pontus kralına bağlı bir bölüğü -ki bu bölük Roma askerleri teçhizatı ile donatılmış, ayrıca bu bölüğe Roma vatandaşlığı da verilmişti- kendisine karşı çıktıkları için yok etti. Bunlar yaşanırken Vespasianus'un başdanışmanı ve artık en önemli komutanlarından biri olan Mucianus, Doğu Karadeniz'deki birçok gemi ve mürettebatı Byzantion (=İstanbul)'a götürmüştü. Vespasianus bu durumdan haberdar olur olmaz Virdius Germinus komutasında bir birliği bölgeye gönderdi. Germinus, bölgeye ulaşır ulaşmaz isyancıları gemilerine püskürtmeyi başardı. Sonunda Aniketos, Germinus'u yenemeyeceğini anladı ve yerel bir kabile olan Sodechi Krallığı'na hediyeeler ve rüşvet vererek sığındı. Ancak Germinus'un gazabın-

ilgili Roma halkının kafasında oluşan şüpheleri de zekice bertaraf etti. Bir mahkemeye başkanlık yaptığı sırada halkın gözü önünde sözde biri kör biri topal olan iki kişiyi iyileştirerek bu durumu imparatorların yeteneği gibi gösterdi. Bununla da kalmayarak Arcadia'nın Tégae kentindeki rahiplerin yönlendirmeleriyle yapılan kazıda bulunan eski vazolar üzerinde hep benzer bir kişi tasvir edilmişti. Bu kişinin Vespasianus olduğu öne sürüldü. Bölge halkına olağanüstü olaylar ve imparatorluk alametleri olarak lanse edilen bu girişimler sayesinde, kendisi Roma'ya ulaşmadan önce ünü ulaştı. Böylelikle Roma halkının kafasında en ufak bir şüpheye mahal kalmadı. Roma'ya geldiğinde, aynı zamanda Iudaea isyanını bastırmadaki başarısından ötürü de çok gösterişli bir tören tertip edildi. Bkz. Suet. *Vesp.* VII.

4 David Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ*, C.I, Princeton 1950, s.566.

dan çekinen Sodechi Kralı, Aniketos'u Germinus'a teslim etti. Böylece Anadolu'da Vespasianus'a karşı çıkan tek isyan, Aniketos'un öldürülmesiyle bastırılmış oldu⁵.

Vespasianus'un MS. 69 yılında tahta oturmasının ardından, her ne kadar geniş çaplı bir isyan hareketi olarak saymamız mümkün olmasa da Kuzey Anadolu'da bulunan Bithynia-Pontus Eyaleti'nde kendisini Nero olarak tanıtan bir kişi ortaya çıktı. Bu kişi⁶, özellikle bir türlü sona ermeyen taht mücadeleleri, kısa süreliğine iktidarı ele geçirip sonra öldürülen imparatorlar, Nero'nun yaşamasını umut eden hatta yaşadığına adam akıllı inanan halkın bir kısmının desteğini almaya başardı⁷. Kısa süre sonra denize açılan sahte Nero ve destekçileri kötü hava koşullarından dolayı Kytnos Adası'na sürüklendiler. Dönemin Pamphylia Valisi Calpurnius Asprenas'ın emrine, sahte Nero'yu yakalamak için Misenum'dan iki filo verildi. Kytnos Adası'na ulaşan Asprenas'ın emrindeki askerler sahte Nero'yu öldürdüler. Ancak Nero'ya o kadar çok benziyordu ki cesedinin Roma'ya gönderilmesine karar verildi⁸. Titus döneminde yine benzer bir olay yaşanmıştır. Terentius Maximus adında Asya kökenli bir kişi, Nero olduğunu iddia ederek Fırat Nehri'ne doğru yola çıkmış ve yanına destekçi bulmayı başarmıştır. Bu esnada üzerine bir Roma kuvvetinin geldiğini haber alan Tarentus Maximus, Parth Kralı Artabos'un yanına sığınmak istedi. Titus'a öfkesinden dolayı Artabos, onun bu isteğini kabul etmiştir⁹. Bu sahte Nero vakaları gösteriyor ki Anadolu eyaletlerinde Nero çoktan ölmüş olmasına rağmen Nero'nun gazabından korkan çok fazla kişi vardı. Ayrıca bir yıl içerisinde iktidarın çok hızlı el değiştirmesi Anadolu topraklarında az da olsa huzursuzluk yaratmış ve bu sahte Nero iddiaları, bazı kişilerin Nero'nun hayatta olmasını umut etmesine sebep olmuştur. Yine bu dönemde oğlu Titus'un Vespasianus'a karşı isyan ettiği ile ilgili yanlış bir algı oluşmuştur. İmparatorluk tahtına oturmak için Vespasianus'un Roma'ya doğru yürüdüğü dönemde, Yahudi isyanı ve Iudaea kuşatması devam ediyordu. Bu kuşatmanın komutanlığını Vespasianus, büyük oğlu Titus'a bırakmıştı. Vespasianus tahta çıktığı tarihlerde oğlu Titus da Iudaea'ı ele geçirmeyi başardı. Bu sırada askerleri tarafından Titus'un, imparator olarak selamlanması ve askerlerin coşkulu desteği, babasına karşı Titus'un isyan ettiği söylentilerine sebep oldu. Ama görünen o ki bu asılsız söylentiler Anadolu eyaletleri tarafından pek dikkate alınmamıştır¹⁰.

Flavius Hanedanı'nın Anadolu Ekonomi Politikası:

Vespasianus, tahta çıktığında imparatorluğun ekonomik durumu ile ilgili oldukça dikkatli bir politika izledi. Nero döneminde yapılan gereksiz harcamalar ve

5 Tact. *Hist.* 3.47-3.48.

6 Kimilerine göre bu kişi Pontus'ta yaşayan bir köle, bazı kaynaklara göre ise yetenekli bir lir sanatçısı ve şarkıcı olan İtalyalı bir azatlı idi. Bkz. Tact. *Hist.* 2.8.

7 Dio Chry. *Or.* 21.10.

8 Tact. *Hist.* 2. 8-9.

9 Cass. Dio. 66.19.

10 Suet. *Tit. V.*; Michael Dräger, *Die Stadte der Provinz Asia in der Flaviezeit*, Berlin 1993, s.66.

MS. 69'da yaşanan taht mücadeleleri Roma hazinesinin boşalmasına neden olmuştu. Vespasianus, ilk olarak bütün dikkatini Roma İmparatorluğu ve halkının yeniden ekonomik olarak güçlenmesine verdi. İmparatorluğu süresince genel olarak gereksiz harcamaları kısıtladı. Ayrıca bu süreçte alınan kararların daha hızlı bir şekilde uygulanması için Vespasianus, Anadolu şehirlerinin her defasında Roma'ya üçten fazla elçi göndermesini yasakladı¹¹. Eyaletlerdeki vergileri arttırarak, Galba zamanında kaldırılan vergileri yeniden uygulamaya koydu. Byzantion gibi vergi muafiyetinden yararlanan bağımsız şehirleri eyaletlere bağlayarak vergi yükümlüsü yaptı¹². Anadolu kaynaklarını sıkı denetim altına aldı. Roma kolonilerinde kullanılmayan arazileri satarak ek gelir elde etmeye çalıştı. Bazı antik yazarlar ise, Vespasianus'un vergi sistemi üzerinde yaptığı değişiklikleri onun açgözlülüğüne bağlamışlardır. Aynı zamanda Vespasianus'un birçok memuriyeti de para karşılığı sattığını iddia etmişlerdir¹³.

Augustus'tan itibaren Roma imparatorları, mali sıkıntılara düştüklerinde senatoya bağlı eyaletlere ek yükümlülükler getirerek ekonomik sıkıntıları bu şekilde aşma yoluna gitmişlerdir. Vespasianus döneminde benzer şekilde senatoya bağlı Anadolu'nun kuşkusuz en çok geliri olan Asia Eyaleti'ne de böyle bir yükümlülük getirilmiştir. Beraberinde üç tane yeni hazine oluşturuldu. Mali yönden zengin olan bazı eyaletlerin gelirleri böylelikle direkt olarak Roma'ya aktarıldı. *Fiscus Alexandrinus*, *Fiscus Iudaicus* ve *Fiscus Asiaticus* adında üç yeni eyalet hazinesinin oluşturulması, Roma hazinesini canlandırmak için yapılan düzenlemelerdendir. Lejyonlar tarafından ilk olarak imparator ilan edilmesinden ötürü ayrıcalık ve bazı vergi muafiyeti beklentisi içerisinde olan Aegyptus (=Mısır) Eyaleti'ne en ufak bir ayrıcalık göstermediği gibi, eyalet gelirini *Fiscus Alexandrinus* aracılığıyla Roma hazinesine aktarmıştır. Bu, Vespasianus'un ne kadar kararlı bir ekonomik politika uyguladığının kanıtıdır. *Fiscus Iudaicus* oluşturulması ise ceza niteliğindedir. Çünkü kısa süre önce burada çıkan isyanı bastırmak için Nero tarafından Vespasianus görevlendirilmişti. Bu isyan Vespasianus'u oldukça uğraştırmış ve sonunda görevlendirdiği oğlu Titus, burada düzeni sağlamayı başarmıştı. *Fiscus Asiaticus*'un oluşturulmasının asıl nedeni ise bu eyaletin oldukça yüksek gelirlerinden faydalanma düşüncesidir¹⁴.

11 Dig. 50. 7.5.6.

12 Suet. *Vesp.* 8.4. ; Oros. 7.9.10. Bazı tarihçiler bu dönemde sadece *libertas* (=özgür) unvanını kaybettiğini, zaten *immunitas* (=vergiden muaf) olmadığını iddia etmektedirler. Ancak kesin olan bir şey vardır ki Byzantion kenti bu dönemde özgürlüğünü kaybederek Bithynia-Pontus Eyaleti'ne topraklarına dâhil edildi. Bkz. Mehmet Fatih Yavuz, Byzantion: Byzas'tan Constantinus'a Antik İstanbul, İstanbul 2014, s.333.

13 Suet. *Vesp.* 16; Tact *Hist.* 2.84.

14 Senatus'a bağlı Asia Eyaleti gibi, oldukça yüksek gelirlere sahip bir önemli eyalet de Africa (=Afrika) Eyaleti'dir. Bu dönemde Africa Eyaleti'ne hazine oluşturulup gelirlerinin hazineye aktarılmamasının önemli nedeni, Nero döneminde Roma'daki felaketin ardından yeniden inşa edilmesi için bu eyalette *Fiscus Africanus* adında bir hazinenin oluşturulması ve eyaletin kaynaklarının aşırı derecede tüketilmiş olmasıdır.

Vespasianus, eyaletlerde vergi toplayan görevlilerde değişiklikler yaptı. İmparatora bağlı eyaletlerdeki vergi toplama işi *publicani* olarak adlandırılan hükümet yetkililerine aktarıldı¹⁵. Daha öncesinde bu işi procuratorlar yapıyorlardı. Senatoya bağlı eyaletlerde ise *augusti liberti* denilen azatlı atlı sınıftan *procuratorlar* vergileri topluyorlardı¹⁶. Özellikle MS. 53 yılında İmparator Claudius, procuratorların yetkilerini önemli derecede artırılmasını senatodan geçirmeyi başarmıştı. Bundan sonra procuratorlar imparatorun özel arazilerindeki gelirlerin toplanmasının yanı sıra senato eyaletlerindeki finansal konularda da yetkili kişiler haline geldiler. Bu durum, senato eyaletlerindeki yöneticilerin gücünün kısıtlanması ve aynı zamanda da procuratorlar aracılığıyla imparatorların bu eyaletlere daha çok müdahale etmesinin önünü açtı¹⁷. Örneğin Vespasianus zamanında Antonius Naso adındaki procuratorun, Prusa (=Bursa)'dan Propontis (=Marmara Denizi)'ne kadar bir yolun inşaatının yapımında tam yetkili olduğunu görüyoruz¹⁸. Procuratorların Bithynia-Pontus Eyaleti'nde olduğu gibi senatoya bağlı eyaletlerde etkili olmaları, bu eyaletlerle ilgili farklı görüşlerin ortaya atılmasına neden olmuştur¹⁹. Procuratorların bu dönemde diplomatik, finansal ve yol inşası gibi işlerde görevlendirilmeleri, bu eyaletin askeri açıdan önemli bir hale geldiğinin ve procuratorların senato eyaletlerinde büyük bir güce sahip olduklarının kanıtıdır²⁰.

Babasının ölümünün ardından 2 yıl 2 ay 24 gün gibi kısa bir süre yönetimde kalan Titus zamanında birçok felaket yaşandı. Onun yönetimi sırasında Herculeum ve Pompeii kentleri Vesuvius (=Vezüv) Yanardağı'nın patlaması sonucunda sakinleri ile birlikte yok oldu. İktidarının başında ve sonunda olmak üzere iki kez Campania'da büyük yangınlar çıktı. Bu büyük yangınlar sonucunda sayısız yapı kullanılmaz hale geldi²¹. Titus, mevcut mali kaynakları doğal afetler sonucunda çok büyük zararlara

15 David Magie 1950, s. 566-567.

16 David Magie 1950, s. 567.

17 B.F. Harris-N.S.W. North Ryde, "Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism", *ANRW*, ed. Hildegard Temporini, NewYork 1980, s. 878.

18 Antonius Naso'dan önce Bithynia-Pontus Eyaleti'nde Iunius Cilo, Claudius döneminde, Iulius Aquila, Nero döneminde procurator olarak görev yapmışlardır. Bkz. *Tact. Ann.* 7.15.

19 Bu procuratorların Bithynia-Pontus Eyaleti'nde etkili olmaları imparatorların gerekli gördüğü zamanlarda eyalet yönetiminin kısa süreliğine senato yönetiminden alınıp imparator eyaleti statüsüne geçirilmesine bağlamaktadır. Ancak bu iddianın doğruluk payı tartışmalıdır. Çünkü bölgede bulunan sikkelerde Procurator Antonius Naso'nun tasvirinin bulunduğu sikkelerin yanı sıra aynı dönemde Bithynia-Pontus Eyaleti'nin valisinin tasvirinin yer aldığı sikkelerin de bulunması bu iddiayı zayıflatmaktadır. Bkz. B. F. Harris-N.S.W. North Ryde 1980, s. 879. Ayrıca bu dönemde basılan sikkelerin üzerindeki proconsullerin ve procuratorların isimlerinin aynı anda yer alması bazı dönemlerde senato eyaletlerinde ikili yönetimin olduğuna dair varsayımların ortaya çıkmasına neden oldu. Bkz. Kamil Doğanç, Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer Çapar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, s.82-83..

20 B.F. Harris-N.S.W. North Ryde 1980, s. 879.

21 Pompeii kentinin yok olması ve Campania'daki yangınların yanı sıra Roma'da bir veba salgını baş gösterdi. Bu felaketler sonucunda oluşan zarar özellikle babası Vespasianus'un akıllıca uyguladığı

yol açan yıkımı onarmak için kullandı. Yönetimi sırasında hazinenin sıkıntıya düşmesi beklenirken, onun yerinde aldığı ekonomik önlemler sayesinde hazine ayakta kalmayı başarabildi. Hatta bu dönemde sikkelerdeki gümüş oranının düşürülmesi ve daha çok para basılması olağan görünürken, aksine sikkelerde gümüş oranı %10 artırıldı. Bu ekonomik gücün altında yatan en büyük neden, kuşkusuz oldukça güçlü bir hazinenin ve ekonomik düzenin babası Vespasianus tarafından ona miras bırakılmış olmasıydı. İtalya Yarımadası'nda ortaya çıkan bu doğal felaketler Titus'un bütün dikkatini ve enerjisini buralara harcamasına neden oldu. Görev süresinin kısalığı ve İtalya Yarımadası'ndaki sorunların çokluğu nedeniyle Anadolu politikası hakkında ne yazık ki detaylı bilgiye sahip değiliz²². Ancak antik kaynaklara baktığımızda oldukça övülen Titus, kısa imparatorluk yaşamında bütün dikkatini bayındırlık faaliyetlerine, Roma toprakları içerisindeki yol ağının geliştirilmesine harcamış gibi görünmektedir.

Titus'un şüpheli ölümünden sonra kardeşi Domitianus, MS. 81 yılının Eylül ayında tahtın yeni sahibi oldu. Domitianus oldukça kibirli biriydi. Birçok antik kaynak ondan olumsuz bir şekilde bahsetmektedir. Hatta yaşadığı dönemde kendisine, hem efendi hem de tanrı olarak tapılmasını istemiştir²³. Aslında babasının ve abisinin akıllıca politikaları ve uyguladıkları yerinde tedbirler sayesinde oldukça sorunsuz bir yönetim devraldı. İmparatorluğunun ilk yıllarında babasının uyguladığı ılımlı ve olumlu yönetim politikasını sürdürdü. Ancak kısa süre sonra, aşırı ve gereksiz harcamaları ve şüpheli karakterinden ötürü Roma senatosu ile sorunlar yaşamaya başladı. Onun döneminde ihtişamlı Roma'daki Colosseum (=Kolezyum) inşasına başlandı. Bu harcamaları finanse etmek için eyaletlere yeni vergiler konuldu²⁴.

Domitianus, iktidarı kaybetme korkusundan ve kendi otoritesini sağlamlaştırmak için askerleri memnun etmenin akıllıca olacağını düşündü. Bu amaçla askerlerin bağlılığını kazanmak için maaşlarına %25 oranında zam yaptı²⁵. Bir kısmı gereksiz, çok sayıda askeri sefer düzenlenmesi ve beraberinde askerlere yapılan zam, hazinenin yavaş yavaş boşalmasına neden oldu. Titus zamanında yaşanan doğal felaketlerin ge-

mali politikalar neticesinde güçlenen Roma hazinesinden karşılandı. Babası Vespasianus, Nero zamanında boşalan ve zor durumda kalan hazineyi o kadar doldurmayı ve güçlendirmeyi başarmıştır ki bazı krallıklar, kentler ve varlıklı vatandaşların yardım tekliflerini Titus geri çevirmiş, zararı Roma hazinesinden karşılamayı tercih etmiştir. Cass. Dio. 61.21-23; Cass. Dio. 66.24.4.; Suet. *Tit.* 8.3-4; Oros. 7.7.9.14.

22 Gürkan Ergin, Anadolu'da Roma Hakimiyeti Direniş ve Düzen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 96.

23 Dio Chrys. *Or.* 45.1

24 Suet. *Dom.* 12. Flavius Hanedanı'nın son imparatoru Domitianus döneminde Roma'da görkemli Colosseum inşaatının, Roma hazinesi üzerine büyük bir yük getirdiği söylene de bu konuda tartışmalar söz konusudur. Bkz. R. Syme, "The Imperial Finances Under Domitian, Nerva and Trajan", *JRS* 20, 1930; G. Ergin 2013, s. 392.

25 Suet. *Dom.* 7.3.

tirdiği mali yükü umursamadan özellikle Roma'da ihtişamlı yapılar inşa ettirdi²⁶. Bir süre sonra maaşların ve temel giderlerin karşılanmasında mali kaynaklar yetersiz kalmaya başlayınca, sikkelerdeki gümüş oranını azaltarak daha çok para bastı. Yeni ekonomik kaynaklar arayışına yönelen Domitianus, giderleri azaltmak için ilk önce asker sayısını azaltmayı planladı. Ancak bu planı uygulamaya geçirmedi. Asker sayısının azaltılması demek, hem kendi otoritesini zayıflatacak hem de sınırların güvenliğini tehlikeye atacaktı. Toplanan vergilerin yetersiz kalması neticesinde Domitianus, özellikle kısa süre önce isyan etmiş olan Iudaea Eyaleti'nde zaten ağır olan vergileri daha da artırdı. Fırsatını buldukça varlıklı bazı kişilerin mallarına hukuksuzca el koydu. Bu davranışları ona daha çok düşman kazandırdı²⁷.

Domitianus döneminde, Anadolu'daki eyaletlerde gözle görülür ekonomik bir baskı yaşanmadı. Ancak, kalkınması için bölgeye merkezden de ekonomik bir destek olmadı. Bu dönemde yapılan yapısal yatırımlar bölgenin refahını arttırmaktan çok güvenlik amaçlıydı. Domitianus'un savurganlığı hazinenin git gide zayıflamasına neden oldu, fakat Anadolu eyaletlerinden yeni vergilerin alınması söz konusu olmadı. Bunun en büyük nedeni, Vespasianus zamanında kariyerine başlayıp daha sonrasında Anadolu eyaletlerinde önemli görevlere gelen yetenekli yöneticilerin bu krizi kendi coğrafyalarından uzak tutmayı başarmış olmalarıdır²⁸.

Flavius Hanedanı Zamanında Anadolu'da Eyalet Yönetimi ve Kentleşme

Cumhuriyet döneminde bütün eyaletlerin yönetimi senatonun sorumluluğundaydı. Augustus'tan itibaren Roma eyaletleri, senato eyaletleri ve imparator eyaletleri olarak ikiye ayrıldı. Augustus barış ve huzurun egemen olduğu, savaş alanlarından uzak eyaletleri senato yönetimine bırakırken, huzursuzlukların çıktığı, sınırlarında düşman topraklarının bulunduğu, isyan olasılığının yüksek olduğu eyaletleri kendi tarafından atanan valileri aracılığıyla yönetiyordu²⁹. İmparator ve senato eyaletleri şeklindeki genel ayırmadan başka Roma eyaletleri; yöneticilerin rütbeleri bakımından, consul ve praetor eyaletleri olmak üzere sınıflandırılmıştır. Consul eyaletlerine ex-consuller, praetor eyaletlerine ise ex-praetorler vali olarak atanıyorlardı. Bu ayırım hem senato eyaletlerine hem de imparator eyaletlerine uygulandı. Augustus'un eyaletlerdeki düzenlemesinden önce ex-praetorlere valilerine zaman zaman pro-praetore, zaman zaman da pro-consule deniliyordu. Augustus'un düzenlemesi ile bu durumda değiştirilip vali ister ex-praetor ister ex-consul olsun, senato tarafından atana tüm valilere pro-consule (=proconsul) denmeye başlandı. İmparatora bağlı eyaletlerde imparator tarafından imperium yetkisi ile atanan valilere ise; ister ex-praetor ister ex-consul olsunlar *legatus* (=legati Augusti pro praetore) denildi. Ancak bazı küçük

26 Dio Chrys. Or. 45.1; Suet Dom. 13; Cass. Dio. 67.4.7.

27 Cass. Dio. 68.2.1. ; Suet. Dom. 12.2.

28 David Magie 1950, s.578 vdd.

29 Cass. Dio, 53.12.2.

ve önemsiz imparator eyaletlerinde procurator (=procurator Augusti) ve praefectuslar eyalet yöneticisi olarak görev yaptılar³⁰.

Senato Eyaletleri		İmparator Eyaletleri			
<i>Proconsul</i>		<i>Legati Augusti Pro Praetore</i>		<i>Procurator</i>	<i>Praefectus</i>
Ex-Consul	Ex-Praetor	Ex-Consul	Ex-Praetor	Eques	
Asia	Bithynia-Pontus		Galatia	Lycia	
			Cappadocia	Cilicia	

Tablo 1: MS. 69'da Anadolu'daki Roma Eyaletlerinin Yönetimi

Vespasianus, MS. 72 yılında Anadolu'daki eyaletlerin yönetimi ile ilgili bazı değişiklikler yaptı. Çünkü Kafkasların kalabalık nüfuslu kavimi Alanların, Anadolu topraklarına yaptıkları akınların şiddeti artmaya başlamıştı. Bu nedenle Vespasianus, saldırıları engellemek için Nero dönemindeki uygulamayı örnek alarak iki eyaleti birleştirdi. Galatia (=Galatya) Eyaleti ile Cappadocia (=Kapadokya) Eyaleti birleştirilerek, Galatia-Cappadocia Eyaleti adı ile ex-consul rütbeli valilerin yönetimi altına alındı³¹. Pamphylia toprakları MS. 68 yılında Galatia Eyaleti topraklarına dâhil edilmişti. MS. 72 yılında Galatia Eyaleti ile Cappadocia Eyaleti'nin birleştirilmesinin ardından, Pamphylia toprakları Galatia Eyaleti'nden koparılarak Lycia Eyaleti'ne eklendi. Bu düzenleme ile bu eyalette, Lycia-Pamphylia Eyaleti denilmeye başlandı³². Lycia Eyaleti Procuratorler tarafından değil, Pamphylia topraklarının dâhil edilmesinin ardından artık imparatora bağlı praetor rütbeli legatuslar tarafından yönetilmeye başlandı. MS. 72 yılında benzer bir şekilde Cilicia (=Kilikya) Eyaleti yeniden organize edilerek sınırları büyütülmüştü ve artık valileri imparatora bağlı praetor rütbeli legatuslardı³³. Anadolu'da bu düzenlemelerin ardından procurator veya praefectuslar aracılığı ile yönetilen bir eyalet kalmadı.

30 M. Ali Kaya, "Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXIV, S.38, Ankara 2005a, s.22-23.

31 M. Ali Kaya, Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi, İlyaz İzmir Yayınevi, İzmir 2005b, s.183-184.

32 M. Ali Kaya 2005a, s.20.

33 M. Ali Kaya 2005a, s.24-25.

Senato Eyaletleri		İmparator Eyaletleri			
Proconsul		Legati Augusti Pro Praetore		Procurator	Praefectus
Ex-Consul	Ex-Praetor	Ex-Consul	Ex-Praetor	Eques	
Asia	Bithynia-Pontus	Galatia-Cappadocia	Lycia-Pamphylia		
			Cilicia		

Tablo 2: MS. 72 yılında Vespasianus'un düzenlemelerinin ardından Anadolu'daki Roma Eyaletlerinin Yönetimi

Claudius tarafından başlatılan ve Flaviuslar zamanında devam eden Anadolu'daki yol yapım çalışmaları, Romalıların Kafkas topraklarına ilgi duyduklarını belgeler niteliktedir. Bu durum Parthlarda hoşnutsuzluk yaratmış olabilir³⁴. Anadolu toprakları muhtemel bir doğu seferinde ordunun geçiş güzergâhı üzerinde bulunuyordu. Aynı zamanda doğu ordularının yiyecek ve içecek ihtiyacının karşılama görevi Anadolu eyaletlerine aitti³⁵. Flavius Hanedanı'nın Roma İmparatorluğu'nda hüküm sürdüğü dönemde özellikle Sarmatlar ve İskitler Roma topraklarına karşı tehlike arz etmeye başlamışlardı. Karadeniz'in kuzeyindeki bu toplulukların düşmanca faaliyetleri, Anadolu'daki eyaletlerin önemini artırmıştır³⁶. Vespasianus döneminde doğuya bazı seferler düzenlendi³⁷. Anadolu'da özellikle Bithynia-Pontus Eyaleti askeri güzergâh olarak belirlenmişti ve buradan geçen askerlerin ihtiyaçları eyalet kaynaklarından karşılanıyordu. Eyalet şehirleri de buna göre hareket ediyorlardı³⁸.

Flaviuslar ordudaki hiyerarşiyi bir sisteme bağlayarak Anadolu'daki askeri idareyi kuvvetlendirmeyi hedeflemişlerdir. Ayrıca personel ve askeri teçhizat ihtiyacını da en aza indirmeye çalışmışlardır. Anadolu'da daha önce geçici garnizonlarda konuşlanan lejyonlar, Roma'daki gibi taştan inşa edilmiş daha güvenli kamplarda

34 C. J. Tuplin, "The False Neros of The First Century AD", *Studies in Latin Literature and Roman History V*, Brussel 1989, s.381.

35 R. K. Sherck, "The Inermes Provinciae of Asia Minor", *AJP* Vol.76 No:4, The John Hopkins University Press 1955, s.407.

36 B. Levick, "Pliny in Bithynia-And What Followed", *Greece&Rome* Vol.26 No:2, Cambridge University Press 1979, s.127.; Kamil Doğanç, "Antik Dönemde Bithynia'dan Geçen Ticari ve Askeri Yollar", *Prof. Dr. Ömer Çapar'a Armağan*, Hel Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 93-104.

37 Plin. *Ep.* 4.9. ; Kamil Doğanç 2007, s.102.

38 S. Mitchell, *Anatolia.Land, Men and Gods in Asia Minor I. The Celts in Anatoliaand the Impact of Roman Rule*, Oxford 1993, s. 232.

kalıcı garnizonlar haline gelmişlerdir. Yol inşasına da büyük önem vererek Flavius Hanedanı, lejyonların bir yerden bir yere gönderilmesini daha kolay hale getirmiştir. Bu dönemde Roma ordusundaki en köklü değişim lejyonların asker sayısında oldu. Oldukça geniş bir alanın güvenliğinden sorumlu asker sayısı fazla olan lejyonlar yerine, daha az sayıda asker barından *vexillationes* (=Müfrezeler) adı verilen birlikler oluşturuldu. Ordunun daha küçük bölükler haline dönüştürülmesi ordunun hareket kabiliyetini arttırmış, eyaletlerde çıkan huzursuzluklara ve isyan hareketlerine karşı daha hızlı müdahale edilmesini sağlamıştır. Bu uygulamayla lejyonların hepsi savaşa girmeyecek ve diğer bölgelerinde güvenliği sağlanmıştır³⁹.

Flaviuslar döneminde, Anadolu kökenli birçok aristokrat ailenin çocuklarının kariyer yapmalarının önü açılmıştır. Bu fırsatı iyi değerlendiren birçok kişi, senato üyesi olmayı başarmış ve ardından önemli eyaletlerde valilik yapma fırsatını yakalamışlardır⁴⁰. Claudius döneminde eyalet yöneticileri, genellikle o eyaletin içinden seçilirlerdi. Bu politika Vespasianus tarafından da etkin bir şekilde ve genişletilerek uygulandı. Yunan filozof Philostratos da özellikle Vespasianus'a doğudaki eyaletler için seçilecek olan valilerin Yunanca bilmeleri konusunda dikkat etmesi gerektiğini, böylelikle yöneticilerin doğu eyaletlerinde yaşayan halkla daha kolay anlaşabilecekleri hususunda tavsiyelerde bulunmuştur⁴¹. Bu politika eyaletlerin sorunlarının çözümü kavuşmasında etkili olmuş ve Roma merkez idaresinin işlerini kolaylaştırmıştır⁴². Doğdukları coğrafyada göreve gelen bu yöneticiler, eyaletlerdeki sorun ve beklentileri bildikleri için daha iyi bir yönetim sergilemişlerdir. Bu gelişmelerin ardından varlıklı kişiler, herhangi bir zorlama olmaksızın zenginliklerini ve imkânlarını eyaletleri için kullanmışlardır.

Vespasianus Anadolu eyaletlerinde kentleşmeye oldukça önem vermiştir. Özellikle, kentleşmenin az olduğu bölgelerde yeni kentler kurulmasını emretmiştir⁴³. Claudius zamanında uygulanmaya başlayan bu kentleşme politikasının, Vespasianus'un zamanında da genişletilerek devam ettirilmesi ile kırsal kesimdeki halkın güvenliği daha kolay bir şekilde sağlanmıştır. Bunun yanı sıra çoğalan ve büyüyen kentler sayesinde, imparatorun eyaletlerdeki otoritesinin artması ve kendisine karşı çıkabilecek isyan hareketlerinin önlenmesi hedeflenmiştir. Bu politikanın ekonomiye de katkısı şüphesizdir. Kırsal kesimde yaşayan halkı kentleştirerek, kırsal kesimden toplanması zor olan vergiler daha rahat bir şekilde toplanabilmiştir.

39 G. Ergin 2013, s. 416.

40 Nerva'nın evlat edinmesinin ardından MS. 98 yılında imparator olan İspanya doğumlu Traianus, kariyerine Vespasianus döneminde başlamış ve Flaviuslar döneminde eline geçen fırsatları iyi değerlendirerek İtalya dışında bir eyalette doğmasına rağmen, Roma imparatoru olmayı başaran ilk kişi olmuştur. Bu dönemde kariyerine başlayan önemli kişilerin listesi için bkz. David Magie 1950, C.II, s.1444 dn. 33.

41 Philostr. *VA* 5.36.

42 David Magie 1950, s. 578.

43 Bu kapsamda kurulan kentler için bkz. David Magie 1950, s.570.

Vespasianus döneminde uygulanan kentleşme politikası, Domitianus döneminde de sürdürüldü. Anadolu eyaletlerinin verimli topraklara ve önemli limanlara sahip olması, ticaret hacminin büyümesine neden oldu. Kentlerin zenginleşmesinin önu açıldı. Fakat kentli nüfusun gittikçe artması, Domitianus döneminde özellikle Anadolu eyaletlerinde başka bir sorunu da beraberinde getirdi. Kentlerde tüketimin ileri noktalara ulaşması, tahıl ihtiyacının artmasına neden oldu. Domitianus, bu sorunun çözümünü bağ ekimini yasaklamada bulmuştur⁴⁴. MS.92'de çıkarılan bir yasayla imparatorluk topraklarında tahıl miktarını artırabilmek için hem İtalya Yarımadası'nda hem de eyaletlerde bağcılık yasaklandı. Ancak görünen o ki bu kararın altında Roma topraklarında ciddi bir tahıl sıkıntısı yaşandığı gerçeği vardı. Bu yasak ile Domitianus, imparatorluk topraklarında tahıl üretimini artırmayı planlanmıştı. Bu durum elbette Anadolu'daki bazı eyaletlerde hoşnutsuzluğa sebep oldu. Asia Eyaleti şarap üretiminden büyük kazançlar elde ettiğinden, bu yasadaki muaf olabilmek için Roma'ya, içinde Smyrnalı (=İzmir) hatip Skepelianos'un da bulunduğu bir heyet gönderdi. Domitianus bu heyet Roma'ya ulaştığında isteklerini dinlemiş ve onlara hak vererek Asia Eyaleti'ni bu yasadaki muaf tutma kararını almıştır⁴⁵. Ne var ki daha sonra yaşananlar, aslında tahıl tedbiri için alınan yasanın yetersizliğini şöyle ortaya koydu: Anadolu eyaletlerinde tahıl ihtiyacının giderek artması tahıl fiyatlarının da yavaş yavaş yükselmesine neden oldu. Örneğin Bithynia-Pontus Eyaleti'nin önemli kenti olan Prusa'da tahıl fiyatlarının gün gün yükseldiğini Dio Chrysostomos eserinde aktarır. Kıtık dönemlerinde ellerindeki az miktarda bulunan tahıllı çiftçiler pazarlara sürmek istemiyorlardı, bu da tahıl fiyatlarının yükselmesine neden oluyordu. Dio Chrysostomos, Prusalı çiftçilerin ürünleri ederinden fazla fiyatlara satarak haksız kazanç elde etmelerini sert bir şekilde eserinde eleştirir⁴⁶.

Ne var ki sorun çözülememişti, üstelik başkaları da eklendi. Kentlerin gelişmesi kentler arasında rekabetin artmasına da neden oldu. Özellikle eyaletlerde başşehir olabilmek için büyük bir yarış başladı. Bu dönemde rakip kentin yapılarından daha büyük ve gösterişli yapılar yapmak için çekişme başladı. Rekabet ortamı düzenlenen festivallere de yansımıştır. Flavius Hanedanı döneminde iyice zenginleşen Anadolu kentlerinde festivaller ve yarışmaların sayısında önemli bir artış gözlenmektedir. Bu doğrultuda düzenlenen yarışmaların ödülleri de elbette yüksek olmuştur. Kentler arasındaki çekişmeleri valilerin kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları da görülür. Yolsuzluk suçlamalarıyla karşı karşıya kaldıklarında Roma yöneticileri bu şehirler

44 Suet. Dom. 7. ; David Magie 1950, s.580 dn.36.

45 Senato üyeleri Domitianus'un ölümünün ardından son derece ağır sözler ve hakaretler yağdırdılar. Senato tarafından *damnatio memoriae* (=hatırının lanetlenmesi) cezasına çarptırıldığı için Domitianus ile ilgili her türlü anı ve yazı yok edildi. Ancak, Anadolu'da Domitianus'un *damnatio memoriae* cezasına çarptırılması ile ilgili uygulamalar görülmez. Hatta Ephesos'ta adına bir tapınak yapılmış ve uzun süre anısına saygı duyulmuştur. Domitianus tarafından Ephesos'a Neokoros unvanı verilmiş ve burası imparatorluk kültürünün merkezi olmuştur. Şüphesiz Domitianus'a duyulan bu saygının nedenlerinden biri, bağcılığı yasaklaması ile ilgili Asia Eyaleti'nin muaf tutulması olmalıdır. Bkz. B. Burrell, Neokoro: Greek Cities and Roman Emperors, Leiden 2004, s.61 vdd.

46 Dio Chrys. Or. 46.; G. Ergin 2013, s.212-217. ; B.F. Harris 1980, s.882.

arasındaki rekabeti kullanarak, bir şehri kendi yanına çekip, yaptıkları yolsuzlukları örtbas edebiliyorlardı⁴⁷. Oysa Flavius Hanedanı Roma tahtını ele geçirmeden önce Bithynia-Pontus Eyaleti'nin valilerinin rüşvet almak suçundan hâkim karşısına çıktıklarını antik kaynaklardan öğrenmekteyiz. MS. 49'da Cladius Rufus, Bithynia-Pontus halkı tarafından rüşvet alma suçuyla itham edilmiş ve yargılanmıştı⁴⁸. Bu olaydan kısa süre sonra, Claudius döneminde Iunius Cilo yine rüşvet almak suçundan Bithynia-Pontus halkı tarafından mahkemeye çıkartılmıştır⁴⁹. İmparator Nero döneminde de benzer bir şekilde Tarquitrus Piscus rüşvet almakla suçlandı⁵⁰. Bu rüşvet suçlamaları Flavius Hanedanı döneminde yaşanmamış olmasına rağmen, Traianus döneminde Bithynia-Pontuslular aynı şekilde Genç Plinius savunduğu Iulius Bassus'u rüşvet almakla suçlamışlardır⁵¹.

47 Dio Crhys. *Or.* 44.11-12; G. Ergin 2013, s.100.

48 Tact. *Ann.* 12.22.

49 Cass. *Dio* 61.33.6.

50 Tact. *Ann.* 14.46.

51 Bu davada Bassus, hakkındaki suçlamaları kabul etmeyip kendisine verilenlerin hediye olduğunu öne sürdü. Sonunda mahkeme onun beraatine karar verdi. Ancak bu yargılama Roma Senatosu tarafından pek inandırıcı bulunmamış olmalı ki Bassus'un verdiği bütün kararlar iptal edildi. Ayrıca senatoya iki yıl içinde başvurulması halinde Bassus'un cezalandırdığı kişilere yeniden yargılanma hakkı tanındı. Bithynialılar kısa süre sonra Bassus'un yargılanmasında kendileri için Bassus'a karşı avukatlık yapmış Varenus Rufus'u suçlamışlardı. Suçlamanın ne olduğu hakkında ne yazık ki Genç Plinius mektuplarında bilgi vermez. Ama anlaşılan o ki Bithynia-Pontus halkının haklarını arama konusunda diğer Anadolu eyaletlerine nazaran daha hassas davrandıklarını söyleyebiliriz. MS. 109-110 yıllarında Bithynia-Pontus valiliği yapmış Bassus rüşvet almakla eyalet halkı tarafından suçlandığında, onu mahkemede Genç Plinius savunmuştu. Savunmasında özellikle Domitianus döneminde Bassus ve ailesinin haksızlığa uğradığını, küçük düşürülüp itibarsızlaştırılmaya çalışıldığını öne sürmüştü. Bkz. Plin. *Ep.* 4.9.

Sonuç

Vespasianus'un iktidarı ele geçirdiği ve Roma İmparatorluğu'nun yönetiminde Flavius Hanedanı'nın hükmünün başladığı dönemde, Anadolu'da Vespasianus'un yönetimine karşı büyük bir direniş olmamıştır. Aksine, Vitellius'la giriştiği mücadelede Vespasianus'un yanında duran Anadolu eyaletleri, doğru bir seçim yaparak Flavius Hanedanı'nın güvenini kazanmayı başarmıştır. Flavius Hanedanı zamanında Anadolu eyaletleri üzerinde uygulanan merkezileştirme politikaları ve ekonomik tedbirler, eyalet sakinlerinin refah düzeylerinin artmasını sağlamıştır. Ancak bu tedbirlerin alınması yeni bazı sorunların çıkmasına yol açmıştır. Özellikle kırsal kesimde nüfusun azalması, Anadolu eyaletlerinde, hatta tüm Roma topraklarında yiyecek sıkıntısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kafkaslardaki hareketlilik yüzünden Flavius Hanedanı, Anadolu'da yeni tedbirler almak zorunda kalmıştır. Eyaletlerdeki yöneticilerin statüsüne baktığımızda ise, bu dönemde Anadolu eyaletlerine daha fazla önem verildiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Antik Kaynaklar

- Cass. Dio. : E. Cary (çev.), Cassius Dio, Roman History, Harvard University Press, Cambridge 1927.
- Dio Chry. *Or.*: W. Cohoon-H. L. Crosby (çev.), Dio Chrysostom, Discourses, Harvard University Press, Cambridge 1939.
- Oros.: A. T. Fear (çev.), Seven Books of History against the Pagans, Routledge Press, London 1996.
- Philostr. *VA* : C. P. Jones (çev.), Apollonius of Tyana, Harvard University Press, Cambridge 2005.
- Plin. *Ep.*: Çiğdem Dürüşken (çev.), Genç Plinius'un Anadolu Mektupları- Plinius, Epistulae, 10. Kitap, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.
- Suet. *Vesp.*
Suet. *Tit.*
Suet. *Dom.*: Fafı Telatar-Gül Özaktürk (çev.), On iki Caesar'ın Yaşamı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- Tac. *Hist.*: J. Jackson (çev.), Histories, Harvard University Press, Cambridge 1937.
- Tact. *Ann.* : Michael Grant (çev.), The Annals of Imperial Rome, Penguin Books, London 1973.
- Dig.: S. P. Scott (çev.), Digest, The Central Trust Company, Cincinnati 1932.

Araştırma Eserler

- BURRELL B., Neokoroi: Greek Cities and Roman Emperors, Leiden 2004.
- DRAGER M., Die Städte der Provinz Asia in der Flaviezeit, Berlin 1993.
- DOĞANCI K., "Antik Dönemde Bithynia'dan Geçen Ticari ve Askeri Yollar", *Prof. Dr. Ömer Çapar'a Armağan*, Hel Yayıncılık, Ankara 2012.
- DOĞANCI K., Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer Çapar, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.

- ERGİN, G., Anadolu'da Roma Hakimiyeti Direniş ve Düzen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- HARRIS, B. F.-N.S.W. North Ryde, "Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism", *ANRW*, ed. Hildegard Temporini, NewYork 1980.
- KAYA, M. A., "Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXIV, S.38, Ankara 2005.
- KAYA, M. A., Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi, İlya İzmir Yayınevi, İzmir 2005.
- LEVICK, B., "Pliny in Bithynia-And What Followed", *Greece&Rome* Vol.26 No:2, Cambridge University Press 1979.
- MAGIE, D., Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ, C.I, Princeton 1950.
- MITCHELL S., Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor I. The Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule, Oxford 1993.
- SHERK, R. K., "The Inermes Provinciae of Asia Minor", *AJP* Vol.76 No:4, The John Hopkins University Press 1955.
- SYME, R., "The Imperial Finances Under Domitian, Nerva and Trajan", *JRS* 20, 1930.
- TUPLIN, B. F., "The False Neros of The First Century AD", *Studies in Latin Literature and Roman History V*, Brussel 1989.
- YAVUZ, M. F., Byzantion: Byzas'tan Constantinus'a Antik İstanbul, İstanbul 2014.